

Zbigniew Janczewski

"Liturgy and law. Liturgical law in the system of Roman Catholic Canon Law", John M. Hueles, Montréal 2006 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 51/3-4, 417-419

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

John M. Hueles, *Liturgy and Law. Liturgical Law in the System of Roman Catholic Canon Law*, Wilson & Lafleur 2006, ss. 249.

Jedną z dziedzin regulowanych przez prawo kanoniczne jest liturgia. Sprawowanie obrzędów liturgicznych dokonuje się według pewnych reguł, wypracowywanych przez wiele stuleci w Kościele. Z czasem były one formułowane za pomocą języka prawniczego i kodyfikowane. Znajdują się one dzisiaj zarówno w księgach liturgicznych, w tym między innymi we wprowadzeniach ogólnych do każdej poszczególnej księgi, oraz w samym Kodeksie prawa kanonicznego, szczególnie w księdze czwartej, poświęconej uświęcającemu zadaniu Kościoła, w tym sakramentom i sakramentaliom. John M. Hueles, autor recenzowanej książki zajął się w niej między innymi relacjami zachodzącymi między liturgią i prawem. Interesuje go miejsce prawa liturgicznego, w systemie prawa kanonicznego funkcjonującego w Kościele łacińskim.

Ks. John M. Hueles jest profesorem Wydziału Prawa Kanonicznego na Uniwersytecie Świętego Pawła w Ottawie, cenionym ekspertem w dziedzinie prawa liturgicznego, a także norm generalnych. Autorem dwunastu książek i około dwustu innych publikacji, w tym artykułów, haseł encyklopedycznych i ekspertyz prawnych.

Jego najnowsza książka – „Prawo i liturgia. Prawo liturgiczne w systemie rzymskiego katolickiego prawa kanonicznego” została wydana w ramach Collection Gratianus Series w roku 2006 w Kanadzie. Poprzedzono ją słowem wstępnym Kevina Seasoltza O.S.B. Po krótkim wprowadzeniu, znajduje się wykaz skrótów i akronimów, po czym następuje właściwy, szeroki wstęp. Zasadnicza treść książki została podzielona na sześć rozdziałów. Pozycja kończy się dodatkiem, w formie załączników oraz dwoma indeksami: odnośników kanonów kodeksowych do poszczególnych stron książki i alfabetycznego – ważniejszych terminów. Cała pozycja liczy 249 stron.

Rozdział pierwszy zajmuje się problematyką kształtowania liturgii przez władzę kościelną. Po przedstawieniu problemu w kontekście historycznym, od czasów wczesnego chrześcijaństwa aż do Soboru Watykańskiego II, autor ukazuje uprawnienia jakie w sprawach liturgicznych w Kościele łacińskim posiadają aktualnie Stolica Apostolska, biskupi diecezjalni, Konferencje Biskupów oraz synody partykularne. Na zakończenie, jako swego rodzaju uzupełnienie, w formie syntetycznej, przedstawia kompetencje katolickich Kościołów wschodnich (czyli dwudziestu jeden Kościołów *sui iuris* uznających zwierzchnictwo papieskie), w interesujących nas kwestiach.

W rozdziale drugim zostały wyjaśnione niektóre zagadnienia i terminy kanoniczne, stanowiące podstawę dalszych rozważań na płaszczyźnie prawa kanonicznego i liturgicznego, takie jak między innymi liturgia, wierni, *munera*, osoba fizycz-

na i prawna, stowarzyszenia, biskup diecezjalny, ordynariusz miejsca, ordynariusz, szafarze zwyczajni i nadzwyczajni, ważność, godziwość i zdolność przy podejmowaniu czynności prawnych, czynności prawne i liturgiczne, władza święceń i władza rządzenia, władza zwyczajna.

Kolejny z rozdziałów nosi tytuł „Prawo kościelne i ogólne normy administracyjne”. Drugiego z terminów nie znajdujemy w Kodeksie prawa kanonicznego, który posługuje się nazwą *instrukcje*, jest jednak używany przez niektórych kanonistów. Autor prezentuje najpierw źródła prawa liturgicznego, wykorzystane w księgach liturgicznych, Kodeksie prawa kanonicznego oraz innych dokumentach Stolicy Apostolskiej. Wyjaśnia też podstawowe zasady, reguły, wiążące się z prawem liturgicznym, sposobem jego powstawania (np. aprobata papieska, promulgacja, *vacatio legis*), zasadę nie obowiązywania wstecz, podmioty podlegające temu prawu, przyjęcie prawa przez Wspólnotę, zachowywanie prawa powszechnego i partykularnego. W końcu przedstawione zostają zasady interpretacyjne prawa oraz jego uchylania.

Rozdział czwarty zajmuje się adaptacjami liturgicznymi dokonywanymi przez prawo i zwyczaj. Z początku czytamy o różnych rodzajach adaptacji liturgicznych tworzonych przez prawodawstwo Konferencji Biskupów i biskupów diecezjalnych, a także przystosowań będących dziełem szafarzy celebrujących liturgię. W dalszej części, autor książki omawia zwyczaje wprowadzane w liturgię przez lokalne wspólnoty, tworzące ważne procesy inkulturacji. Zwraca przy tym uwagę na reguły, jakie powinny być zachowywane przy tworzeniu się prawa zwyczajowego w Kościele.

Następny rozdział nosi tytuł „Poszczególne akty administracyjne”. Zostają w nim wyjaśnione między innymi natura i cel wydawania takich aktów oraz reskryptów ogólnych, w świetle działalności administracji kościelnej i praktyki pastoralnej.

Ostatni z rozdziałów – szósty, omawia niezwykle istotny problem ważności sprawowania sakramentów i sakramentaliów oraz związanych z tym skutków prawnych. Autor rozpatruje najpierw czynniki wpływające na ważność sakramentów, takie jak intencja udzielania po stronie szafarza i przyjmowania po stronie podmiotu przyjmującego, zdolność do przyjmowania sakramentów, materia i forma ich udzielania. Dalej analizuje normy dotyczące ważności, w odniesieniu do każdego z siedmiu sakramentów świętych. Na zakończenie rozpatruje kwestię ważnego sprawowania sakramentaliów, podkreślając osobę szafarza – diakona i prezbitera posiadającego do tego upoważnienie na mocy przyjętych święceń, a także na podstawie sprawowanego urzędu lub delegacji.

Ostatnia część książki zawiera kilka istotnych dodatków. Mamy więc tutaj spis najważniejszych ksiąg liturgicznych, opublikowanych po Soborze Watykańskim II, z uwzględnieniem kolejnych wydań danej pozycji. Dalej znajdujemy dokumenty Stolicy Apostolskiej dotyczące liturgii rzymskiej. Kolejnym załącznikiem jest tabela

konkordancji tekstów Wprowadzeń Ogólnych do Mszału Rzymskiego z 1975 i 2002 roku. Ostatni załącznik został nazwany przez autora: „Formy literackie w prawie kanonicznym”. Formy te zostały podzielone na wypowiedzi (teksty) o charakterze teologicznym (np. kanony wprowadzające do poszczególnych sakramentów), rzeczowym (zawierające różnego rodzaju informacje, np. historyczne, zamieszczone szczególnie na początku każdego z dokumentów Stolicy Apostolskiej) i na klasyczne normy prawne.

Publikacja J. M. Huelesa analizuje niezwykle ważną i ciekawą dziedziną prawa Kościoła łacińskiego, związaną z szeroko pojętą liturgią. Należy on do stosunkowo nielicznej grupy autorów, zajmujących się tą problematyką, większość jest bowiem raczej zainteresowana samym prawem kanonicznym, lub też jedynie liturgią. Do podjętego zagadnienia podchodzi najpierw od strony teoretycznej, aby później skonfrontować ją już z konkretnymi sakramentami. Cennymi są tutaj również rozważania związane z ważnością sprawowania sakramentów i sakramentaliów, a także dodatki z końca książki, pozwalające na usystematyzowanie niektórych kwestii związanych z prawem liturgicznym. Znajomość tego prawa jest bowiem podstawą właściwej celebracji sakramentów i sakramentaliów, co przyczynia się do budowania Kościoła, uświęcania jego członków oraz ubogacania samej liturgii, będącej niejako manifestacją życia Kościoła.

ks. Zbigniew Janczewski

Jorge Miras, Javier Canosa, Eduardo Baura, *Compendio di diritto amministrativo canonico*, EDUSC, Roma 2007, ss. 408.

Pozycja zatytułowana „Compendio di diritto amministrativo canonico” autorstwa J. Miras, J. Canosa i E. Baura, jak sam tytuł wskazuje, stanowi kompendium wiedzy dotyczącej kanonicznego prawa administracyjnego. Pozycja ma charakter podręcznikowy i wskazuje na to zarówno sama struktura, jak i przyjęta metodologia. Tematyka podjęta w książce jest niezwykle istotna zwłaszcza w kontekście prawa do obrony, w tym prawa odnoszącego się do możliwości wnoszenia rekursów od poszczególnych aktów władzy administracyjnej Kościoła. Zagadnienie jednak ujęte jest o wiele szerzej a autorzy, wbrew zawartemu w tytule sformułowaniu „kompendium” podjęli trud przedstawienia rzetelnego i obszernego wykładu na temat kanonicznego prawa administracyjnego.

Na recenzowane opracowanie składają się krótka prezentacja, trzy części złożone z rozdziałów oraz wykaz ważniejszych terminów. Autorzy nie kończą swojego